

Leder

Kilder til nyttig opplysning

Helse- og sosialtjenestene blir stadig mer sammensatte og komplekse. Det øker behovet for at klinisk praksis baseres på oppdatert og holdbar kunnskap. Samtidig er kunnskapsutviklingen nærmest eksplosiv. Produksjonen er så omfattende at det er krevende å ha tilstrekkelig oversikt til enhver tid. Det hevdes at en fagperson daglig må lese 19 artikler for å holde seg oppdatert på sitt eget felt (Law & MacDermid, 2008). Forskersamfunnet utfordres derfor på å ta i bruk metoder som nettopp gir nødvendig oversikt. Det å oppsummere informasjonsflommen i oversiktsartikler, metaanalyser og metasynteser, kan være måter å skaffe seg bedre oversikt og å spare tid.

Det har den senere tid vært hevdet at det gjøres mye unyttig forskning. Sløsing er forårsaket av at det stilles feil spørsmål, design er dårlig utviklet, studier blir ikke publisert eller de har dårlig kvalitet (www.researchwaste.net). Det hevdes at det er uetisk å bedrive forskning som ikke bygger på det vi allerede vet og forskning som allerede er gjort (Jamtvedt & Nortvedt 2015). Uten å peke med noen moralsk pekefinger, ønsker NTHF å oppfordre til videreutvikling av kunnskap ved å utnytte forskning som allerede foreligger i enda større grad. Her kan gjøres mye spennende, både kvantitative, kvalitative og teoretiske oppsummeringer og refleksjoner over tidligere forskning.

Metodene for gjennomføring av oversikter er i rask utvikling (Berg & Munthe-Kaas 2013). Hvilke kriterier som bør benyttes er gjenstand for debatt. Det finnes ulike måter å sammenstille resultater på. Både kvalitative og kvantitative studier kan sammenfattes i analyser. Metodene strekker seg fra metaanalyse, som er aggregativ til metaetnografi som er fortolkende i tilnærmingen (Berg & Munthe-Kaas 2013). Dette underutnyttede potensialet som foreligger i alle empiriske og teoretiske studier, er verdt å ta fatt på og videreutvikle. Spørsmålene stilles feil, blir det hevdet (www.researchwaste.net). ”Spørsmålet bestemmer metoden”, var en tittel på en metodebok som henspeilet på at det er spørsmålet og den kunnskap som foreligger på feltet, som bestemmer design og metodevalg og ikke om man bekjenner seg til bestemte metoder (Lorensen 1998). Det er kanskje tid for å spørre: Hvilke spørsmål stilles i forskning innen helsetjenesten i dag? Bidrar spørsmål og dertil valg av metoder til å dekke forskningsfeltet tilstrekkelig? Er det på tide å stille spørsmål som genererer andre og alternative metoder enn de vi ofte tar i bruk? En gjennomgang av NTHF viser at tidsskriftet i perioden 2009-2014 har hatt 68 referee baserte artikler. Her gjøres mye god forskning som er viktig for fag og for kunnskapsutvikling og for utvikling av profesjoner og tjenester. Gjennomgangen viser at dette gjennomgående er empiriske studier. Av disse er den kvalitative sjangeren dominerende, med stor vekt på fokusgrupper og intervju. Noen få artikler er teoretiske, kvantitative, surveys eller intervensjonsstudier.

Kvalitativ forskning er nyttig når man skal besvare spørsmål som ”Hva betyr...?”, ”Hvordan foregår...?”, eller ”Hvordan opplever...?” (Malterud 2001). Skjønnlitterære tekster, visuelle metoder og andre datakilder er antagelig ubrukt potensial for å besvare slike spørsmål (Nergård 2005, Foss 2011). Skjønnlitterære fremstillinger, teater og film kan utvide den livserfaring og livsforståelse som folk besitter (Nergård 2005). For å gripe nye perspektiver og forstå mer av reaksjoner og handlinger, kan refleksjon, fortelling og dialog være hensiktsmessige metoder (Molewijk, Abma, Stolper & Widdershoven 2008). Analyser av fortellinger kan være en fruktbar måte å fange og skape mening. Gjennom fortellinger og dialog fortolkes og forstås situasjonen. Slik finnes muligheter til å endre forståelser og perspektiver, og som en følge av dette, også handling (Molewijk et al 2008).

Mye god kunnskap kan tas vare på og videreutvikles også gjennom systematiske analyser av skjønnlitteratur. Tholens gir ett eksempel på dette. Profesjonaliseringen av omsorgen har gjort humanismen mer oppstykket, er hans budskap etter å ha lest Sara Stridsbergs roman ”Beckomberga” og Gaute Heivolls ”Over det kinesiske hav”. Romanene utspiller seg i en tid vi ikke ønsker oss tilbake til, skriver Tholens, men som sannelig også hadde sine positive sider” (Tholens 2015, s.10).

Ett annet eksempel er dokumentarromanen, ”Du tror du vet alt” av Marie Peterson (2007). Boken viser hvordan skjønnlitterære tekster gir innsikter i en datters opplevelser når mor får Alzheimer. Mor får i økende grad språkproblemer, glemsomhet og problemer med å holde orden på seg selv. Likevel avviser hun hjelpen som tilbys og protesterer når datteren ser seg nødt til å tvangsinnlegge henne på sykehjem. Forfatteren viser for eksempel hvor sårende det kan være når en mor skjeller ut sin datter. Boken, som beskriver livet hos en familie, har likevel i seg allmenne innsikter. Pårørende som har vært i lignende situasjoner vil kunne kjenne seg igjen. Systematiske analyser av pårørendes liv og erfaringer med mors økende kognitive svikt, kan gi verdifulle innsikter for helsepersonell som har som oppgave å forstå familiens behov og anliggender.

Tiden er kanskje inne for å bevege seg med større metodisk bredde og stille spørsmål som krever at det tas i bruk større metode repertoar? NTHF – oppfordrer til å arbeide med oppsummerende forskning. Samtidig ønsker vi også å stimulere til metodemangfold. Slik kan viten videreutvikles ved både å arbeide grundig og systematisk med eksisterende kunnskap og å søke svar på nye spørsmål gjennom alternative forskningsmetoder.

Betty-Ann Solvoll

Fagredaktør

Litteratur

Berg, R.C., Munthe-Kaas, H. (2013) Systematiske oversikter og kvalitativ forskning. *Norsk Epidemiologi*, 23(2), s.131-139

Foss, C. (2011) Det visuelle i sykepleieforskningen – en lite utnyttet mulighet. *Nordisk Sygeplejeforskning*, 3, s.235-244

Jamtvedt, G., Nortvedt, M.W. (2015) Forskere må jobbe kunnskapsbasert. *Sykepleien Forskning*. 1, s.7

Law, M., MacDermid, J. (ed.) (2008) *Evidence-based rehabilitation. A guide to practice*. Thorofare, SLACK Incorporated.

Lorensen, M. (1998). *Spørsmålet bestemmer metoden: forskningsmetoder i sykepleie og andre helsefag*, Oslo, Universitetsforlaget

Malterud K. (2001) Qualitative research: standards, challenges, and guidelines. *Lancet*, 358, p. 483-488.

Molewijk, A.C., Abma, T., Stolper, M., Widdershoven, G. (2008) Teaching ethics in the clinic. The theory and practice of moral case deliberation. *Journal of Medical Ethics* 34, p.120-124

Nergård, J.I. (2005) *Praktisk kunnskap - som erfaring og som forskningsfelt*. Høgskolen i Bodø, PhD-utvalget. HBO-Rapport nr 10

Peterson, M. (2007) *Du tror du vet alt*, Kolbotn, Ganesa Forlag

Research Waste: www.researchwaste.net

Tholens, B. (2015) Ekte galskap. Ekte omsorg. *Sykepleien*, 3, s.10-11